

De Sportherdenking '40-'45 bij het Olympisch Stadion

Het Nederlands hockeyelftal voorafgaand aan een interland tegen België in het Olympisch Stadion.

Het Nederlands voetbalelftal voorafgaand aan een interland tegen Noorwegen in het Olympisch Stadion.

Programma 4 mei 2011

- 10.30 uur** Ontvangst praatprogramma met Frits Barend, kantine atletiekvereniging Phanos, Olympisch Stadion 1
- 11.00 uur** Frits Barend in gesprek over hockey in de oorlog
- 12.00 uur** Ontvangst voor herdenking, Phanos kantine, Olympisch Stadion 1
- 12.30 uur** Herdenking bij Beeld van Prometheus op het plein voor het Olympisch Stadion
- 13.15 uur** Jeugdwedstrijd 'Hockeyen voor 2 minuten stilte'
- 14.00 uur** Voetbalwedstrijd 'Voetballen voor 2 minuten stilte'
- 15.00 uur** Informele afsluiting in de Phanos kantine, Olympisch Stadion 1

Op het plein voor het Olympisch Stadion staat het beeld van Prometheus, dat in 1947 werd gemaakt door de Italiaanse kunstenaar Fred Carasso (1899 - 1969). Hij schiep dit in slechts drie maanden, in opdracht van het Nederlands Olympisch Comité, als icoon van de vrijheid van de sport. Sinds 2005 is het de tijdelijke plek waar de jaarlijkse Sportherdenking plaatsvindt.

Door Jurryt van de Vooren

Het beeld van Prometheus

Pegin 1947 besloot het NOC dat er een oorlogsmonument moest komen bij het Olympisch Stadion. In eerste instantie werd gedacht aan een gedenkplaat bij de Marathontoren, maar daarvan werd al snel afgezien, omdat die te weinig op zou vallen. 'Bij nadere overweging,' schreef Het Dagblad voor Amersfoort op 24 februari 1947 daarom, 'heeft 't bestuur van het NOC 't juist geacht een gedenkteken aan te brengen, dat niet alleen van elke plaats in het Olympisch Stadion goed zichtbaar is, maar ook een uitbeelding is van de gedachte, dat de geest van de afwezigen steeds tussen ons is.' Daarom moest er een beeld verschijnen op de tribunes aan de zuidkant van het stadion. Vanaf daar zou de 'geest van de afwezigen' voor iedereen zichtbaar zijn.

De opdracht werd gegeven aan de Italiaanse beeldhouwer Fred Carasso, die zich in 1934 in Nederland had gevestigd vanwege het fascisme van Mussolini in zijn vaderland. In slechts drie maanden moest hij zijn beeld maken, daar de onthulling was bedacht voor 22 juni 1947 - tijdens de Olympische Dag in het stadion. In die korte tijd realiseerde hij het beeld van Prometheus, dat verwijst naar de figuur uit de Griekse mythologie, die het vuur stal van de goden om aan de mensen te geven. Door Prometheus kon de mensheid zich ontwikkelen, waarbij het vuur symbool staat voor vrijheid, kennis en onafhankelijkheid. Deirdre Carasso is kleindochter van de beeldhouwer en schreef in 2003 in het tijdschrift Amstelodamum een artikel over het kunstwerk van haar grootvader. Sprekend over Prometheus' diefstal merkte ze op: 'Deze daad van

verzet was uiteraard al geschikt als onderwerp voor een oorlogsmonument.' Tevens werd Prometheus in die tijd gezien als een individu, dat in opstand kwam tegen het collectief, waarbij vooral werd gedacht aan de moed van eenlingen die in verzet kwamen tegen de nationaalsocialistische moordmachine.

De figuur van Prometheus alleen al druipt dus van de symboliek van verzet en verlangen naar vrijheid. Dat hierbij ook het vuur een belangrijke rol speelt is geen toeval: in de Marathontoren is in 1928 tenslotte voor de eerste keer in de geschiedenis van de Olympische Spelen het olympisch vuur ontstoken. Deirdre Carasso merkte op dat deze symboliek soms ook bij andere oorlogsmonumenten een rol speelt: 'Het niet te doven vuur van verzet, het vuur als vrijheid, als een gloed waardoor het kwade wordt verteerd, en het vuur als teken van hoop en licht.'

Carasso slaagde er inderdaad in om zijn werk te voltooien in deze korte periode. Op 22 juni 1947 werd het onthuld tijdens de eerste Olympische Dag na de bevrijding. Vervolgens is hier lange tijd geen herdenking meer georganiseerd, totdat buurtbewoner Martin Dijkstra in 1992 op het idee kwam om hier bijeen te komen tijdens de Dodenherdenking. Zowel het Olympisch Stadion als het Amsterdams 4 en 5 Mei Comité wilden hieraan echter geen medewerking verlenen. Na de renovatie dreigde het beeld te worden opgeslagen in een loods, maar werd uiteindelijk naar het plein verhuisd, waar het nu nog steeds staat. Het is de bedoeling dat het ooit terugkeert naar de zuidtribune.

Op 4 mei om precies 12.30 uur is bij het Olympisch Stadion de jaarlijkse Sportherdenking. Hier wordt stilgestaan bij de sporters, die in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen. Deze bijeenkomst wordt sinds 2005 georganiseerd na een initiatief van Martin Dijkstra, bewoner van Zuid. Voor de organisatie is het Comité Sportherdenking 4 mei Olympisch Stadion opgericht.

Door Jurryt van de Vooren

De Sportherdenking '40 – '45 bij het Olympisch Stadion

Tijdens de Tweede Wereldoorlog ging de Nederlandse sport gewoon door. Nog sterker: in die jaren groeide de populariteit spectaculair! Tegelijkertijd echter raakte de oorlog de sport in het hart door de uitsluiting van Joodse sporters. Om hierbij stil te staan wordt elk jaar de Sportherdenking georganiseerd. Deze vindt plaats bij het beeld van Prometheus, een oorlogsmonument dat in 1947 werd gemaakt door de Italiaanse kunstenaar Fred Carasso (1899 – 1969). De herdenking is in handen van het Comité Sportherdenking 4 mei Olympisch Stadion.

Half één in de middag

De herdenking begint altijd om 12.30 uur. Dit tijdstip is symbolisch, want op 3 september 1939 was om half één in de middag een voetbalwedstrijd gaande tussen DFC en SVV op het zogenaamde Zilveren Bal Toernooi in Rotterdam. Daar werd het nieuws bekendgemaakt dat Groot-Brittannië, Frankrijk, Australië, Brits-Indië en Nieuw-Zeeland de Duitsers de oorlog hadden verklaard na de inval in Polen twee dagen eerder. Op 3 september 1939 om 12.30 uur hoorde de Nederlandse sportwereld dus voor het eerst van het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog.

Over het Comité Sportherdenking 4 mei Olympisch Stadion

Het Comité Sportherdenking is verantwoordelijk voor organisatie en uitvoering van de Sportherdenking. De leden hiervan zijn Martin Dijkstra (bewoner Zuid en initiatiefnemer van de herdenking), Jan-Coen Hellendoorn (oud-voorzitter stadsdeel Oudzuid, voorzitter Comité), Job van Amerongen (sportliefhebber, secretaris Comité), Simone Freling (AFC Ajax), Hans Lubberding (directeur Olympisch Stadion) en Jurryt van de Vooren (sporthistoricus). Ook de Amsterdamse Sportraad heeft zich aangesloten bij het Comité. Er zijn goede contacten met het Amsterdams 4 en 5 Mei Comité

Tijdens de plechtigheid wordt gesproken door André Bolhuis, de voorzitter van NOC*NSF. Ook de Amsterdamse sportwethouder Eric van der Burg voert het woord, net als Paul Slettenhaar, de voorzitter van stadsdeel Amster-

dam Zuid. Daarna worden vijf kransen gelegd, die gezamenlijk de olympische ringen vormen. Met de *Last Post*, twee minuten stilte en het volkslied wordt de bijeenkomst afgesloten.

Naast de plechtigheid is er een inhoudelijk en een sportief programmaonderdeel. In de ochtend praat Frits Barend met betrokkenen over hockey in de Tweede Wereldoorlog. Zo kunnen de aanwezigen horen wat er in die tijd gebeurde met de sport.

Na afloop van de herdenking zijn er twee sportwedstrijden, die oproepen tot de twee minuten stilte om 20.00 uur. Hierbij wordt een tweevoudige boodschap uitgedragen: respect voor elkaar én het belang van twee minuten stilte tijdens de Nationale Herdenking. Nationale rolmodellen uit de sport, media, politiek, cultuur en maatschappij spelen daarom samen met Amsterdamse jongeren een wedstrijd met als motto 'Wat doe jij vanavond om acht uur?'

Een inhoudelijke bijeenkomst, een herdenking en een sportwedstrijd vormen samen de Sportherdenking, die in zeven jaar een belangrijk moment van reflectie is geworden voor de Nederlandse sport. Om elk jaar opnieuw de sporters te herdenken, die zijn vermoord tijdens de oorlog.

Het is ter nagedachtenis aan de 'geest van de afwezigen', zoals het Nederlands Olympisch Comité in 1947 zei. Want alleen de levenden kunnen de doden nog herdenken; de doden zelf kunnen dat niet meer. En dus staan wij elk jaar opnieuw bij het beeld van Prometheus om te denken aan de doden van de sport tijdens de Tweede Wereldoorlog stipt om 12.30 uur.

TOPONTMOETING
MARCEL BALKESTEIN &
FLEUR VAN DE KIEFT

*De beladen landstitel
van Hilversum*

SCOREN
DOE JE ZO

hockey.nl

nr 4 | April 2011 | € 4,95

KZ-TALENT

*'Wij degraderen
niet'*

Een echte hockeyer kan niet zonder

www.hockey.nl/abonneren